

KÜSIMUSED

1. Prantslane Kevin Mayer püstitas tänavu kümnevõistluses suurepärase maailmarekordi 9126 punkti, ületades senise Ashton Eatoni rekordi koguni 86 punktiga. Seejuures uus rekordimanik saavutas nii esimese kui ka teise päeva tulemuseks võrdsed 4563 punkti. Esmakordselt oli teise päeva tulemus üle 4500 punkti. Küsime aga, **millisel kolmel üksikalal kümnest oli Mayeri tulemus üle 1000 punkti?**
2. Taliolümpiamängude avamistseremooniade kuulsamate staadionile tuletoojate ja tulesüütajate seas on olnud üks jalgpallur ja üks korvpallur. Need taliolümpiamängud toimusid aastatel 1992 ja 2010. **Kes?**
3. Esimest korda juhtus see 1980. a. jalgpalli EM-i valikturniiril ja teine kord ligi 40 aastat hiljem. 1978/79 mängisid siis alagrupis neli rahvusmeeskonda, kelle hulgas jäi üllatuslikult viimaseks 5 punkti kogunud NSVL, mis iseenesest on juba Euroopa jalgpalli loos erakordne. NSVLi koondis ega Venemaa pole kunagi varem ega hiljem MM ja EM valiksarjades alagrupis viimaseks jäänud. NSVLi koondist enam mängimas ei ole, aga üks endine liiduvabariik on võistlemas ja kolm ülejäänud rahvusmeeskonda on samad kui 1980. a. **Mis ühendab kolme riiki, kes mängivad samas alagrupis?**
4. Tänapäeva seisuga on Ott Tänakul endiselt kuus etapivõitu. Pildil kujutatutel on kahe peale 9 WRC etapivõitu. Neist juhil neli ja kaardilugejal viis. Igasuguste WRC rekordite poolest jäävad nad alla ainult Sebastien Loebile ja Juha Kankkusele. Ilu poolest kuuluvad nad läbi ajaloo WRC kaunimate sõitjate hulka. **Keda on kujutatud fotol?**

5. Eesti Spordilehes tutvustati 1926. a. seda spordiala järgmiselt: „... on ajusport, ta vajab välkkiiret otsustusvõimet, platseerimisoskust, nõuab käelt väledust, elegantsi, kergust ja piinlikku täpsust. Inimese kasv mängu juures osa ei mängi. Neil põhjustel ongi ... ainuke ala, mida võivad harrastada ka need, kes tavaliselt sportida ei saa.“ See oli Eestis üldse esimene artikkel, kus seda spordiala laialdasemalt tutvustati. Veel kirjutati, et see ala „levib peadpööritava kiirusega“ ja temaga tegeldakse paljudes seltsides ja koolides. Isegi korporandid, kes tavaliselt suhtuvad sporti üleolevalt, peavad konventides heameelega selle mängu lahinguid. **Mis spordiala?**

6. Nutitelefonide ja teiste nutiseadmete operatsioonisüsteemi Androidi kahe viimase versiooni nimi on olnud Oreo ja Pie. Enne seda on olnud veel vähemalt kaksteist erinevat nime. **Millise kahe põhimõtte järgi annab Google nimesid Androidi versioonidele?**

7. Pärast seda, kui John Napier võttis kasutusele logaritmid ja Edmund Gunter lõi logaritmilised skaalad, sai võimalikuks veel midagi. 1622. a. leiutas inglise vaimulik ja matemaatik William Oughtred (pildil) midagi, millest sai kõige levinum arvutamise abivahend rohkem kui 300 aastaks. **Mille ta leiutas?**

8. Kondiitritööstuse vabrik Kalev hakkas Nõukogude Liidus esimesena tootma närimiskummi. Esimene padjakujuline näts läks tootmisse 1967.-1968. a. paiku. **Mis oli selle nimi?**

9. Mis firma logo?

10. Keemiline ... on üks keemia põhitahke. Aluse sellele keemia harule panid 1864. a. Peter Waage ja Cato Guldberg formuleerides massitoimeseaduse. Keemilise ... võib ajalooliselt jagada kolme ajajärku. Esimeses uuriti keemiliste reaktsioonide üldisi seaduspärasusi ja seost termodünaamikaga ning seda võib nimetada van`t Hoffi epohhiks. Teises, Semjonov – Hinshelwoodi perioodis oli rõhk reaktsioonimehhanismidel, eriti ahelreaktsioonidel. Kolmas, kaasaegne ajajärk on seotud arvutustehnika ulatusliku kasutamisega. Tartu Ülikoolis 1958. a. asutatud esimene problemlaboratoorium kandis nime Keemilise ... ja katalüüsi labor. **Mis sõna sobib punktiiridele?**

11. Jonathan Swift lasi Gulliveril reisida väga erinevatesse sihtkohtadesse, mille asukoht või isegi olemasolu ei ole vähemalt Maal kinnitust leidnud. Välja arvatud üks riik, mis oli siis ja on ka praegu olemas. Täna on see riik rahvaarvult maailma esiveerandsaja hulgas. **Milline riik?**

12. Piibli Vanas Testamendis olid suured prohvetid ja väikesed prohvetid. **Mille põhjal eelkõige jaotati prohvetid suurteks ja väikesteks?**

13. Selle konjakitöösturi nimi langeb kokku ühe indo-euroopa keelkonna keelterühma esindaja nimega eesti keeles. Selle konjaki valmistamise teeb eriliseks kolmekuune merereis, mille jooksul konjak vaadis küpseb 10 - 40 korda kiiremini. Iga selle konjaki pudelile pannakse silt, mida see jook oma küpsemisreisil läbinud. Joogi täisnimi on ...Tour du Monde. Kõige kallim selle firma mark on Petra, mis maksab umbes 1000 \$ pudel. **Mis nime võiksime kirjutada punktiirile?**

14. Ararati mägi, Hobõsõsällämägi, Hüstemägi, Marinämägi, Pistikmägi, Püssäpõlvämägi, Suuretükümägi, Tiidu mägi, Tirandimägi, Topsimägi, Tubakmägi, Uigatsimägi. **Missugusele Eesti kõrgustikule tuleb minna, et neid ja teisigi huvitavaid mägesid oma silmaga näha?**

15. Vanasti oli populaarne ütlus, et naistel on ka seitsmes meel, mida meestel ei ole. Tänapäevaks on meelte arv kõvasti kasvanud ja lõppu veel ei paista. Praegu käivad näiteks vaidlused magnetmeele olemasolu üle. Need meeled, mille olemasolu üle enam ei vaielda, on ajataju, asenditundlikkuse ehk keha ruumis paiknemise meel, haistmine, kompimine, kuulmine, maitsmine, nägemine, näljatunde- ja täiskõhutundemeel, sügelusmeel ja valumeel. Nimekirjast puuduvad kaks meelt, mis mõlemad algavad t tähega. **Mis meeled?** Üks õige üks punkt.

16. Eduard Bornhöhe 1892. a. ilmunud "Kuulsuse narrid" koosneb neljast osast, millest "Kuulsuse narrid" on tõenäoliselt tuntuim. Ülejäänud osad on "Raha narrid", "Armastuse narrid" ja "Narride narr". **Kes oli narride narr?**

17. Kui ta oli veel 13 aastat vana, kanti Pariisis Salle le Peletier's 17. oktoobril 1825 ette tema ooper „Don Sanche ehk armastuse loss“. Tänu oma kuulsusele oli ta naiste hulgas tohutult populaarne ja paradoksaalsel kombel arenesid tal suhted just abielunaistega. Tema esimene pikem kooselu (1835 - 1839) oli krahvinna Marie d'Agoult'ga, kellele ta pühendas 12 etüüdi ja kellega tal oli kolm last. Esimene neist, tütar Blandine oli tulevase Prantsuse peaministri Emile Ollivier esimene naine ja teine tütar Cosima Richard Wagneri naine. Seejärel oli tal pikem suhe katoliikliku printsessi Carolyne zu Sayn-Wittgensteiniga 1847 – 1861. Helilooja pidi printsessiga abielluma Roomas oma viiekümnendal sünnipäeval, aga laulatuse eelõhtul selgus, et pulmad jäävad ära, sest sündmusesse sekkusid printsessi eksmehe suguvõsa ja Vene riik. **Kes on see 19. sajandi kuulsus?**

18. Pildil on kujutatud ühte ehet kollektsioonist, mis kokku sisaldab umbes 20 600 kullast, hõbedast, elevantiluust jm väärismaterjalist leidu, mille leidsid arheoloogid Viktor Sarianidi juhtimisel aastatel 1969 – 1979 toimunud väljakaevamistel. Leiukoht kannab nime Tillya Tepe ja enamuse leide pärineb I sajandist eKr ja on ajalooliselt seotud Kušaani riigiga. **Missuguse tänapäeva riigi territooriumil asub see „kuldse künkana“ tuntud asupaik ja missuguse religiooniga olid need leiud omal ajal seotud? Üks õige üks punkt.**

19. Tema identiteet oli pikalt avalikkusele teadmata. Eesti Ekspressi andmetel on ta saanud keskhariduse „eliitkoolist“ ja omandab hetkel ühes Eesti ülikoolis haridust humanitaarialal ja elab väikelinnas. Ta on valinud ka ohutu, mittepretensioonika esinejanime, mille seosed viivad eestlased lapsepõlve. Tuntud eesti lastekirjanik oli pisut solvunud, et see tuntud esineja ei küsinud temalt luba tema tegelaskuju nime kasutamiseks. **Kes on see tänavu suure populaarsuse võitnud popartist või samanimeline raamatutegelane?**

20. Yeezy on Adidase toodetud jalavarjud, millel ei lähe praegu eriti hästi, sest Adidase ametlikus e-poes algab nende allahindlus 31% ja suurema osa allahindlus on 55% ning rohkem. **Kelle disainitud on Yeezy jalavarjud? Ta on sündinud Atlantas 1977 ja üles kasvanud Chicagos. Tema kolme lapse nimed on Saint, North, Chicago.**

21. Nähes selle riigi lippu, hüüavad lapsed tavaliselt: "Ohoo, kui ilus lipp!" Riigil on Eestiga kokkupuuteid nii majanduse kui spordi vallas ja see riik tunnustas Eesti iseseisvust 1993. a. Näiteks 2005. a. sõitis selle riigi lipu all 981 laeva, millest 12 kuulusid Eestile ja 28 sellele riigile endale. Esimesed eurooplastest püasunikud selle riigi territooriumil olid inglased, kes kasutasid tubakaistandustes lirimaa ülestõusnutest sunnitöölisi. Riigi vapil olev deviis kõlab tõlkes umbes nii: „Igaühe püüdlustest võidavad kõik“. **Mis riigi lipp?**

22. Nelja luterliku kihelkonna osa territooriumit asus/asub Eestis, kuid kihelkonnakirik on välismaal. Kaks neist on Petseri ja Salatsi. **Millised on kaks ülejäänut?** Üks õige üks punkt.

23. USA Nebraska osariigi pealinn on Lincoln ja Wisconsin osariigil Madison. **Millise kahe presidendi perekonnanime järgi on nime saanud veel kahe osariigi pealinn?** Olgu lisatud, et mõlemad nimed algavad sama algustähega ja vastavad osariigid on saanud oma nime kahe erineva jõe järgi. Washington ei ole osariigi pealinn.

24. **Milline tänase Euroopa riigi pealinn** purunes II maailmasõja ajal mitte niivõrd lahingutegevuse tõttu, vaid maavärina läbi? 10. novembril 1940 toimunud maavärin oli magnituudiga 7,4 või 7,7. Selles hukkus 78 inimest, kannatada sai 2795 hoonet, millest 172 hävis.

25. Tänu võistkonna Prooton vastutulelikkusele sai küsimuse esitaja viibida ansambli Laibach kontserdil möödunud aastal. Lisaks sellele, et Laibach on Sloveenia pealinna Ljubljana nimi saksa keeles, on Euroopas veel vähemalt üks Laibachi nimeline geograafiline objekt. **Milline objekt?**

26. Küsime 1888. a. sündinud prantsuse poliitikut ja tuntud konjakitöösturit, kes huvitus Euroopa majanduse integreerimisest. 1919 valiti ta Rahvasteliidu aseesimeheks ja teise maailmasõja ajal arendas majanduskoostööd USA-s. Tema plaani põhjal loodi Euroopa söe- ja teraseühendus ehkki ametlikult esitas selle ettepaneku välisminister Robert Schuman. **Kes?**

27. Selle õigusega on nii kirjanikud oma teostes kui ka avalikkus kõvasti liialdanud. Ajaloolaste väitel on säilinud üsna vähe dokumente reaalsete juhtumite kohta. Selle vastu oli ka kirik ja tuleb rõhutada, et tegemist on siiski ainult õigusega mitte kohustusega. **Mis õigus?**

28. Selle maa kuningas valitakse ametisse üheksa osariigi monarhide seast viieks aastaks. Otsetõlkes ei tähenda omakeelne tiitel küll kuningat, vaid pigem ülemvalitsejat või ülimat valitsejat, kuid nii eesti kui ka paljudes muudes Euroopa keeltes on kinnistunud sellele monarhile just kuninga nimetus. Taoline kord on kehtinud alates 1957. aastast. **Mis riik?**

29. Vaieldakse, kas seda tehti Euroopas esimest korda 1326 (Firenze), 1331 (Cividale) või hoopis 1348 (Rudelsburg). Osa ajaloolasi väidab, et seda tegid esimestena juba 13. sajandil kas mongolid Ida-Euroopas või araablased/maurid Pürenee poolsaarel. Vastuseks piisab kahest sõnast. **Mida tehti?**

30. Kaardil on kujutatud India kõige nooremast osariigist, mis loodi aastal 2014, kus elab üle 35 miljoni elaniku ja mis on Eestist umbes kaks ja pool korda suurem. Osariigi elanikest on umbes 85% hinduistid ja 13% muslimid. Osariik eraldati Andhra Pradeshist ja kannab nime Telugu Angana – sellest lühivorm Telangana. Kriitikud märgivad, et uue osariigi loomine tükkeldab telugude etnilist territooriumi ja samuti on kurioosne, et veel kuni kümneks aastaks jääb kahele osariigile ühine pealinn. Küsitava pealinna nimi langeb kokku uue osariigi piires olnud sultanaadiga, mille muslimitest valitsejad kandsid tiitlit nizaam (1724 – 1948). Kui India iseseisvus, siis jäi alles kaks valupunkti: Kashmir ja küsitav sultanaat. Selle riigi viimane valitseja Osman Ali-Khan Bahadur ähvardas ühineda Pakistaniga, kui India ei garanteeri tema riigile iseseisvust. Kuna riigil puudus mereväljapääs, siis piiras India sõjavägi riigi sisse ja 26.01.1950 sõlmiti liiduleping Indiaga. **Missugusest sultanaadist või samanimelisest linnast on jutt?**

31. See liik on üks geneetika mudelorganisme ja oli esimene taim, mille kogu genoom sai sekveneeritud. See taim valiti mudelliigiks sellepärast, et tal on väike genoom – ainult 5 kromosoomi, mida on märksa vähem kui enamusel taimedel ning ta elutsükkel on väga lühike. **Mis taim?**

32. Sellele kassitõule pani aluse 1950. a. Edela-Inglismaal Cornwallis sündinud isane kassipoeg, kellel oli kaasasündinud looduslik mutatsioon ja kes sai nimeks Kallibunker. Geneetikud uurisid tema karvkatet ja avastasid, et see sarnaneb hoopis reksküüliku omaga. Kui kassipoeg sai täiskasvanuks, siis paaritati ta oma emaga, mille tulemusena sündis juba kaks sellise karvkattega kiisut. Neid paaritati briti ja birma lühikarvaliste kassitõugudega ja siis uuesti omavahel. Tulemuseks oli uue kassitõu sünd, mida tunnustati tõuna Ühendkuningriigis 1967 ja USA-s 1979. Kassitõu nimeks on liitsõna, mille osadele on eelnevas tekstis vihjed antud. **Mis tõug?**

33. Praegusel kuul on lindude sügisrände tippaeg. Meie küsime, **miks linnud lendavad väga kõrgel ainult vastu tuult?**

34. Kes on fotol?

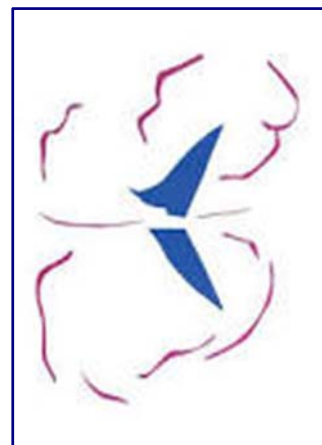

35. See puu on hea mullaparandaja, kuna seob koostöös seentega õhulämmastikku ja rikastab mulda huumusega. Teda kasutatakse tiheda ja sügavale ulatuva juurestiku tõttu kallaste kindlustamisel ja suure varju tõttu ka umbrohu tõrjeks. Väidetavalt olevat Veneetsia rajatud peamiselt just sellest puuliigist vaiadele. Vanarahvas kutsus seda puud ka seatammeks. Selle puu vili on üheseemneline pähklike, mis on ümbritsetud kitsa tiivaga. Eesti kõrgeim seda liiki puu kasvab Järveljal (33 m) ja tuntud on ka Valgamaal Lüllemäel Köstrijärve ääres kasvav puu, mille tüve ümbermõõt on 2,85 m ja mis on looduskaitse all. **Mis puuliik?** Ainult täpne vastus annab 2 punkti.

36. Kaasaja moodsa arhitektuuri üheks näiteks on Renzo Piano loodud kultuurikeskus, kus ökoismi vaimus on ühendatud rahvuslikud arhitektuuri traditsioonid moodsa tehnoloogia võimalustega. Kultuurikeskus valmis lõplikult 1998 ja kannab kohaliku rahvuslase nime, kes hukkus atentaadis 1989. Kultuurikeskus asub Tinu (Tina) poolsaarel ja jääb umbes 8 km kaugusele territooriumi pealinna ajaloolisest keskusest. Järgmise kuu 4. päeval toimub siin territooriumil tähtis referendum, mis mõjutab oluliselt rohkem kui 278 000 kohaliku elu. **Mis territoorium?**

37. Täna, 57 aastat tagasi avati New Yorgi Kaasaegse Kunsti Muuseumis näitus, kus pildil kujutatud maal „Le Bateau“ (Paat) rippus tagurpidi üleval, kuni see sama aasta 3. detsembril avastati. Küsitav kunstnik sündis 31. detsembril 1869 Kirde-Prantsusmaal ja avastas 1890. a. pimesoolepõletikku põdedes oma maalimiskire. Ta oli üks fovismi eestvedajaid ja vaimustus impressionismist, tema kuulsamatest töödest on mainimisväärt „Lõunalaud“, „Tants“ ja „Muusika“. 1922 alustas ta tegevust litograafiaga ja elu lõpuaastatel, kui tervis enam maalimist ei võimaldanud, tegeles ta paber kollaažide loomisega. **Kes on kunstnik?**

38. See naine Precious Ramotswa on Botswanas sama tuntud kui meil Raja Teele või Vargamäe Krõõt. Sealseid inimesi löbustab tohutult, kui turistid ütlevad, et tulid proua Ramotswega kohtuma, temalt autogrammi paluma või endlit tegema. Eesti lugeja teab teda teosest „Kaelkirjaku pisarad“. Ta on väidetavalt Botswana ainus naissoost ... **Mis ameti võime kirjutada punktiirile?**

39. „Pank“ on 10-osaline Eesti seriaal, millele ennustatakse ka rahvusvaheliselt suurt edu ja mille iga osa on läinud maksma keskmiselt 150 000 eurot. Seriaali tootmist on finantseerinud Eesti riik ja peasponsor on Olerex. Seriaal räägib 1990. aastate kaubokapitalismi õitsenguajast Eestis. Sarja tootjaks on üks osaühing eesotsas Paul Aguraiujaga. Selle osaühingu nimi langeb kokku São Paulo lähedasel rannikul Littoral Paulistal asuva suvituskohaga. **Mis on seriaali tootjatevõtte nimi?**

40. *Cibi, potus, somni, venus, omnia moderata sint.* Eesti keeles kõlab see nii: „Sööki, jooki, und, armastust – kõike olgu mõõdukalt.“ **Kellele omistatakse seda õpetlikku lauset, mis pärineb juba sügavast antiikajast?**

VASTUSED

1. Kaugushüpe, 110 m tõkkejooks ja teivashüpe. RH
2. Michel Platini ja Steve Nash. MK, RH
3. Soome-ugri ehk Uurali päritolu. Meeskonnad on Ungari, Soome, Eesti ja Kreeka. VT, MH
4. Michele Mouton ja Fabrizia Pons. VT
5. Lauatennis. VT
6. Maiustuste nimed tähestikulises järjekorras. MH
7. Arvutuslükati (lükati). MK
8. Tiri-aga-tõmba. MK
9. BlackBerry. VT
10. Kineetika. RH
11. Jaapan. UK
12. Nende kirjutiste mahu järgi. MK
13. Kelt (Olev Kelt). VT
14. Karula kõrgustik. VT
15. Tasakaalumeel ja temperatuurimeel (kuuma ja külma tajumise meel). VT
16. Autor E. Bornhöhe ise. UK
17. Ferenc (Franz) Liszt. VT
18. Afganistan, budism. VT
19. Nublu. RH
20. Kanye West. UK
21. Antigua ja Barbuda. VT
22. Ruhja (Rüijena) ja Luke (Lugaži). MH.
23. Jackson (Mississippi) ja Jefferson (Missouri). MK, RH
24. Chisinau. MK, RH
25. Jõgi Saksamaal (Ruthebach, ka teise jõe Rhedaer Bach paralleelnimi). UK
26. Jean Monnet. MK, RH
27. Esimese öö õigus (Ius primae noctis). VT
28. Malaisia. MK, RH
29. Kasutasid suurtükke (kahureid). VT
30. Hyderabad. VT
31. Harilik müürlook. RH
32. Kornreks. VT
33. Pärituult liueldes külmuksid nad surnuks. VT
34. Toakilk (kilk). VT
35. Sanglepp e. must lepp (rahvapärased nimed ka emalepp, soolepp). VT
36. Uus-Kaledoonia. VT
37. Henri Matisse. VT
38. Eradetektiiv. VT
39. Itamambuca. VT
40. Hippokrates. VT

MH – Mart Hiob, MK – Mart Kiisk, RH – Rein Hiob, UK – Urmas Kuk, VT – Veiko Tonts